

Komende weken zijn cruciaal voor de toekomstige inrichting van de Europese gasmarkt

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

Coby van der Linde is directeur Clingendael International Energy Programme (CIEP) en (deeltijd)hoogleraar geopolitiek en energie aan de RUG. Reageer via expert@fd.nl.

Met nog krap twee maanden te gaan tot het nieuwe jaar wordt het spannend voor de Europese aardgasmarkt. Afgelopen week eindigde het trilaterale overleg tussen de Europese Commissie (EC), vertegenwoordigd door scheidend Eurocommissaris Maros Sefcovic (energiezaken), Rusland en Oekraïne, zonder dat een overeenkomst over een nieuw doorvoercontract werd bereikt. Het oude contract loopt af op 31 december. Mocht de nieuwe EC, onder leiding van Ursula von der Leyen, voor het einde van het jaar aantreden, dan begint de Commissie mogelijk meteen met een gascrisis.

De trilaterale besprekingen bogen zich over een voorstel waarin verschillende zaken op de aardgasmarkt in een complexe *package deal* aan elkaar gekoppeld zijn. Van de ontvlechting van

het netwerkbedrijf (TSO) van het Oekraïense gasbedrijf Naftogaz, conform de EU-regelgeving en de verankering hiervan in de Oekraïense wet (hetgeen op 31 oktober is goedgekeurd door het Oekraïense parlement), tot het beëindigen van allerlei juridische procedures over en weer tussen Oekraïne en Rusland waar miljarden euro's mee gemoeid zijn en wat ongelukken in de komende jaren moet voorkomen.

Op tafel lag verder een voorstel van Sefcovic om een tienjarige overeenkomst te sluiten voor een vaste minimale jaarlijkse doorvoer van 60 miljard kubieke meter Russisch gas door Oekraïne, wat volgens het land nodig is om het pijpleidingsysteem goed te kunnen laten functioneren. Verder wordt er ook onderhandeld om weer direct vanuit Rusland aardgas te leveren.

De dag voordat scheidend onderhandelaar Sefcovic overeenstemming probeerde te bereiken, maakte het Deense energieagentschap bekend dat het de zuidelijke route om het Deense eiland Bornholm van de Nord Stream 2-pijpleiding eindelijk had goedgekeurd. Nord Stream 2 verbindt Rusland met Duitsland via de Oostzee. Indien er voor 27 november geen beroep tegen het Deense besluit wordt aangetekend, en zo'n beroep is gezien de lange geschiedenis van allerlei opgeworpen hordes niet ondenkbaar, dan kunnen de laatste kilometers van deze pijpleiding worden aangelegd. Deze pijpleiding zal echter niet voltooid zijn voor 31 december, waardoor voor deze winter de route door Oekraïne cruciaal is voor de voorzieningszekerheid van de EU.

Zo is ook lang niet zeker of Nord Stream 2 snel genoeg kan worden afgebouwd om te ontsnappen aan nieuwe

juridische onzekerheden. Deze ontstaan bij het omzetten in nationale wetgeving van een amendement op de Derde EU-richtlijn. De omzetting moet uiterlijk 23 februari voltooid zijn en betreft het reguleren van nieuwe pijpleidingen die buiten de EU hun oorsprong hebben.

Het amendement is de nieuwste juridische zet van de EC in een poging Rusland naar meer doorvoer door Oekraïne te masseren. De juridische onzekerheden over de toepassing van nieuwe amendementen op Nord Stream 2 kunnen kostbare consequenties hebben voor het Russische gasbedrijf Gazprom. De vele pogingen van de EC om de pijpleiding tegen te houden hebben geen vertrouwen gewekt bij Rusland.

De voorstellen van Sefcovic kunnen niet geïsoleerd van deze verwickeling worden beschouwd. Immers, een onderdeel van de voorstellen is dat Rusland zich onder andere committeert aan een vaste hoeveelheid jaarlijkse doorvoer door Oekraïne voor tien jaar, zonder te weten welk deel van de capaciteit van Nord Stream 2 door Gazprom mag worden gebruikt of wat de gasvraag in Europa zal zijn.

DOORVOERLAND

De bezwaren van Oekraïne, enkele lidstaten van de EU, maar ook de Verenigde Staten, tegen Nord Stream 2 concentreren zich dus vooral op de positie van Oekraïne als doorvoerland en de afhankelijkheid van de inkomsten uit die doorvoer. Rusland poogt de hindermacht van Oekraïne te beperken door alternatieve routes te ontwikkelen, met zo min mogelijk doorvoerlanden tussen Rusland en de belangrijkste markten voor het aardgas. Rusland legde pijpleidingen door de Zwarte Zee aan naar de groeiemarkt in Turkije, en door

de Oostzee naar de Noordwest-Europese markt. Oekraïne probeert, met steun van buurlanden, de EC en de Verenigde Staten, juiste uit alle macht te voorkomen dat de pijpleidingenroute door het land gemarginaliseerd wordt. De tragiek is natuurlijk dat op de langere termijn het niet alleen de route van het aardgas is dat het lot van Oekraïne als marginaal doorvoerland bepaalt, maar ook de ontwikkeling van de vraag in de EU, het aanbod van vloeibaar aardgas en de rol die aardgas in de energietransitie kan innemen.

Voor Nederland is de uitkomst van de saga rondom Nord Stream 2 en Oekraïne ook belangrijk. In het recente advies van Gasunie Transport Services aan de minister, over het voorgenomen dalende productieprofiel van het Groningenveld, was immers te lezen dat uitbreiding van de noordelijke pijpleidingenroute in Noordwest-Europa belangrijk was om het Groningengas te kunnen vervangen door geïmporteerd gas. Dat is gas wat in Duitsland aanlandt en van daaruit via het Europese netwerk zijn weg moet vinden naar de klanten, waaronder Nederland.

De verdragen om de nieuwe EC onder leiding van Ursula von der Leyen aangesteld te krijgen, zorgen ervoor dat Sefcovic vanaf 1 november alleen nog courante zaken mag behandelen als demissionair Commissaris. Misschien moeten we hopen dat Rusland en Oekraïne alsnog samen, zonder de EU, een konijn uit de hoge hoed kunnen toveren. Of misschien kunnen ze de oude bankencrisistruc uithalen en de klok even op 31 december stilzetten, totdat er een nieuwe EC is, die op een vertrouwenwekkende manier een einde kan maken aan de juridische onzekerheden en die de onderhandelingen tot een goed einde kan brengen.

Rusland poogt de hindermacht van Oekraïne te beperken door alternatieve routes te ontwikkelen